

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Waar ligt Jericho? Nooit ben ik helemaal over de teleurstelling heen gekomen toen ik mij gewonnen moest geven aan de onverbiddelijke vaststelling van de archeologen dat de stad Jericho ten tijde van Jozua ofwel een ruïne van lang geleden was dan wel een onbetekenende stad die zeker niet ommuurd was. Het is dus niet waar! En als het niet waar is, hebben wij dan vergeefs gehoopt? *Didn't Joshua fit the battle of Jericho?* En als dat dan niet zo is, klopt het dan ook niet, waar naar alle waarschijnlijkheid al op de katoenvelden tot slaaf, tot gebruiksvoorwerp gemaakte zwarte mensen hun geloof aan ontleenden: *that the walls came tumbling down?*

Waar ligt Jericho? Toch is het ook weer waar dat als Jericho enkel in het verleden zou liggen, misschien nog ergens in een of andere aardlaag, al correspondeert die dan niet met de datering van het bijbelboek. Als Jericho iets van lang geleden en voorgoed voorbij was. Is het dan eigenlijk ook niet waar dat slaven deze *spiritual* waarbij ook wij, onbeholpen witten, onweerstaanbaar gaan meehummen, zeker als Mahalia Jackson het zingt, is het dan eigenlijk ook niet waar dat dit lied al eeuwenlang vergeefs gezongen wordt? Want dat deze hoog ommuurde stad verslagen wordt, dat haar muren verkrummen. Dat ligt op het terrein van de toekomst. Dat is het domein van de hoop. Dat zal gebeuren! Zo zal het eens zijn! Eens komen die muren, eens komen alle muren naar beneden! Dan zijn we waar wij moeten zijn. Dan zijn er geen

scheidingen, geen rassenscheidingen. Dan is er geen discriminatie. Dan is er geen kloof meer tussen wie hebben en wie niet hebben. Dan is eindelijk waar waar ook in andere culturen op wordt gehoopt: dat alle mensen broeders en zusters worden.

Dus waar ligt Jericho? Jericho ligt eigenlijk overal waar wij ons hart voor anderen toesluiten. Waar wij hoge muren tussen ons en de anderen optrekken. Waar wij ons terugtrekken op het behoud van onze eigen identiteit en nationaliteit. Waarin wij man - maar beslist ook vrouwhaftig verkondigen dat vol vol is en dat niemand er meer in komt. Ook al zijn het tolken en anderen die hun leven niet meer zeker zijn. Want u weet en u kent dat volk; die zijn al snel met honderdduizend mensen hier. Jericho is geen stad van lang geleden. Jericho is een stad die steeds weer opnieuw wordt opgericht. Jericho is de stad, is de samenleving van vandaag.

Die intocht dus in het beloofde land, die speelt zich steeds opnieuw af. Steeds weer in een nieuwe tijd. Ook in onze tijd. Totdat we er zijn in het beloofde land. En daar zijn wij nog altijd niet zolang ergens muren tussen mensen staan. Totdat de dag daar is dat alle muren instorten.

Op dat niveau moet dus dit verhaal van vandaag gelezen worden. Het slavenvolk van weleer. Het volk dat in het Angstland heeft verkeerd en daar geen kant uit kon. Steeds weer wordt dat volk een land beloofd dat ruimte zal maken. Dat weids is. Waarin het goed leven is en waarin het overloopt van melk en honing. Eigenlijk, zo zou je kunnen zeggen, belooft JHWH dit volk het volkomen tegendeel van de werkelijkheid waarin ze nu leven. Het land waar slaven, het land waar gevangenen van dromen die leven op water en brood. Het land waar de muren niet

bestand zijn tegen liedjes van verlangen. Zing je zoiets zevenmaal, dan gaan ze neer. En als Mahalia Jackson het zingt, dan hoef je het eigenlijk maar één keer te zingen.

Maar tegenover dat land van belofte, dat land van wijd en zijd en goed, staat de werkelijkheid. En die werkelijkheid is samengebald in die stad waarvan we zullen merken dat die in alles het tegendeel van de belofte is. Het is een stad, gebaseerd op angst, intimidatie en controle. Een stad waar mensen opgejaagd worden en hun leven niet zeker zijn. Een stad waarin je je amper kunt verbergen voor de bestaande machten die, naar blijkt, hun macht vooral baseren op het karikaturiseren van vermeende vijanden en zo de angst in stand houden.

Het verhaal van de verkenning van dit nieuwe land wordt in de bijbel twee keer verteld. Maar interessant is het verschil met het eerste en waarschijnlijk veel bekender relaas. U kent het vast; dat verhaal waarin Mozes twaalf verkenners uitstuurt waarvan er tien met angstverhalen thuiskomen, dat er reuzen wonen en dat het land veel te machtig en te sterk is. Op twee verkenners na, waaronder niet toevallig ook Jozua. Die menen dat ze het toch maar eens moesten proberen. Het interessante is dat de thematiek van de eerste keer in dit verhaal helemaal wordt omgedraaid: zijn in het eerste verhaal de Israëlieten in de ban van de angst voor het onbekende, dit keer blijkt Jericho als pars pro toto voor heel Kanaän, te sidderen en te beven voor de verhalen en de roemruchte daden die aan de komst van het volk van God in het beloofde land vooraf zijn gegaan. Israël is angstvrij. Bevrijd van angst uit het angstland. Jericho lijkt geheel en al in de ban van de angst te leven. Eigenlijk al voorbeschikt om ten onder te gaan, wat weldra ook zal

gebeuren. Heel Jericho? Nee, niet heel Jericho. Er is één vrouw die dapper weerstand biedt. Haar naam is Rachab.

Het verhaal wordt in de grondtaal met spanning, met haast verteld. Alsof eigenlijk al meteen de mannen van de koning de twee spionnen die heimelijk de stad zijn binnengekomen, op de hielen zitten. Ondertussen horen we ook al dat de stadspoort neergelaten is en bevinden wij ons meteen al middenin de nieuwste film van James Bond. En misschien ook wel een beetje in de sfeer van James Bond bevinden deze twee verkenneren zich reeds in de eerste zin van onze lezing in een bordeel. Dat klinkt een beetje flauw. Maar toch speelt het Hebreeuws hier met een aantal werkwoorden die zonder meer een seksuele connotatie hebben. De mannen gaan en komen tot een vrouw die Rachab heet. Toch blijft het natuurlijk een beetje in het midden waarom zij dat precies doen? Was het huis als zodanig herkenbaar zoals dat bij ons in Amsterdam ook wel helder is? Ik houd het er maar op dat dit inderdaad zo was en dat de verkenneren aanvoelden dat dit huis bij uitstek een huis zou kunnen zijn dat zich onttrekt aan het domein van de macht van de koning en zijn mannen. Wat daar gebeurt en niet gebeurt. Wie daar komen en gaan. Tja, daar worden mannen vanouds wat zenuwachtig van. Het is niet alleen in letterlijke maar ook in figuurlijke zin een vrijplaats. Maar het is bovenal het domein van vrouwen temidden van een door mannen gedomineerde wereld. Een toevluchtsoord. Hier ben je veilig. Natuurlijk, ik weet dat de realiteit een andere is. De wereld van de prostitutie, daar is weinig romantisch aan. Steeds meer komen wij erachter dat deze wereld juist geheel en al door mannen en door misbruik wordt gedomineerd en dat meisjes en vrouwen daarin slechts pionnen en handelswaar zijn. De wereld van Appie Baantjer met Blonde Greet en hoe ze ook maar mochten heten, ligt ver achter ons en is ook

een soort romantische sluier over een spijkerharde realiteit. Maar in dit verhaal is dat toch even terug. Niet onvergelijkbaar - weer - met de nieuwste versie van James Bond waarin hij, als we heel eerlijk zijn, maar een beetje achter veel sterkere en assertievere vrouwen aanhuppelt die hem regelmatig uit de brand helpen. Niet voor niets verzuchtte iemand spontaan toen dit verhaal ter tafel kwam bij ThomasTheologie: 'Alle vrouwen vinden dit verhaal verrukkelijk'.

En zo is het! Rachab staat op. Rachab staat centraal. Alle mannen die van de koning maar natuurlijk ook de twee verkenner, zijn poppen in haar hand. 'Ach, heren', verzucht ze tegenover de mannen van de koning, 'u weet hoe het hier toegaat. Ik vraag niet zo waar nou precies de mannen vandaan komen die zich hier melden'. Nou, dat weten de mannen van de koning ook wel, denk ik zo. En ook daar zullen zij Rachab dankbaar voor zijn. Ze gaan gauw weer verder volgens haar overtuigende aanwijzingen. In haar vak leer je dat wel. Nou ja, de rest van het verhaal leest als een trein. Met het grootst mogelijke plezier wordt verteld over de vindingrijkheid van Rachab. En zij, op haar beurt, zal worden opgenomen in het verbond met God met zijn volk. In een subtiele analogie met hoe het ooit begon, toen uit ieder joods huis in Egypte het rode bloed van een lam de doodsengel aan het huis voorbij liet gaan, moet ook zij uit haar huis een rood touw hangen om samen met haar familie, bij de aanstaande verwoesting van Jericho gespaard te blijven.

Waarom doet zij dit? Uit haar woorden blijkt dat zij geheel en al op de hoogte is van de heilsgeschiedenis van God en zijn mensen. Haar woorden bestaan letterlijk uit citaten uit liederen die rondom de bevrijding uit Egypte door Mozes en Mirjam zijn gezongen. Zij heeft de

bevrijding in het hoofd en zingt daar blijkbaar al veel langer van. Zij wil daarbij horen en zij zal ook in deze bevrijdingsbeweging worden opgenomen. En dat alles is gegeven in haar naam: Rachab, dat betekent: zij die ruimte, zij die vrijheid geeft. Zij die ruimte schept. Wijdsheid! Zij staat dus in persoon voor dat land dat wordt beloofd. Dat land waar niet de geslotenheid heerst. De muren die tussen mensen worden opgericht. Maar waarin de openheid, de ontvankelijkheid de boventoon zal voeren. En dat is zij dus in persoon! We kunnen dus ach en wee roepen bij een maatschappij die scheidingen maakt en scheidingen voorstaat. Die gedijt bij het cultiveren van de angst voor de ander en het andere en anderszijn. Maar het begint bij ons! Het begint bij mensen die ook innerlijk ruimte scheppen voor het nieuwe. Voor iets anders. Die zich voegen in het lied dat Jozua de strijd om Jericho heeft gestreden. En dat daarom de muren zijn neergehaald. Rachab had daar een vermoeden van. En op grond van dat vermoeden heeft zij zich geschaard in die lange rij van bondgenoten in dat verhaal van God en mens. Op scharnierzakmomenten, als het erom gaat spannen, schuiven bij uitstek heidense vrouwen als Rachab, als Ruth in. Deze stammoeders van Israël zullen uiteindelijk David baren. En uit diens lendenen bezingen wij die andere bevrijder, die andere Jozua: Jezus. Hij die de strijd met de dood, met het regime van de angst overwon en de muren van de dood deed neerstorten.

Amen.